

УДК 343

Михайло Гузела
Національний університет “Львівська політехніка”,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук, доцент
mykhailo.v.huzela@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2254-6990>

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ЛАТЕНТНОСТІ ОКРЕМИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ СКОЮЮТЬСЯ ЩОДО УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

<http://doi.org/10.23939/law2023.39.168>

© Гузела М., 2023

Стаття присвячена дослідженню проблеми латентності кримінальних правопорушень, скоюваних щодо учасників кримінальних проваджень, як одного з елементів оцінки реального рівня злочинності у сфері правосуддя і, зокрема, в сфері кримінальних проваджень. На основі аналізу наукових позицій з приводу дефініції та основних ознак латентності, висловлених низкою вчених у галузі кримінології, матеріального та процесуального права, констатовано наявність цілого комплексу передумов для констатації високого рівня латентності злочинності щодо учасників кримінального провадження. За допомогою загальнонаукових методів пізнання з'ясовано об'єктивні закономірності виникнення латентності окремих видів кримінальних правопорушень в аналізованій сфері, а також запропоновано дієві механізми подолання латентності кримінальних правопорушень, скоюваних щодо учасників кримінальних проваджень через виявлення комплексу передумов високого рівня латентності злочинів у цій сфері. У зв'язку з цим сформульовано систему механізмів виявлення такого виду кримінальних правопорушень через умовне відмежування непізнаваної латентної злочинності від пізнаваної, оскільки переважна більшість латентних кримінальних правопорушень, скоюваних щодо учасників кримінальних проваджень, охоплюються поняттям пізнаваної злочинності, що, безперечно, має практичне значення для розробки системи заходів попередження злочинності у цій сфері.

Ключові слова: латентність кримінальних правопорушень; учасники кримінального провадження; латентність кримінальних правопорушень щодо учасників кримінального провадження.

Постановка проблеми. Одвічною проблемою боротьби зі злочинністю в державі є її латентність. Латентність істотно перешкоджає як виробленню загальної стратегії боротьби зі злочинністю, так і реальних напрямків діяльності держави з її профілактики. Тому максимальне подолання цього негативного явища забезпечить насамперед встановлення реальних показників злочинності в державі і водночас розширить можливості подолання злочинності у різноманітних

сферах її прояву, зокрема в сфері кримінальних проваджень. Враховуючи складну кримінологічну структуру детермінації злочинності щодо учасників кримінальних проваджень, ускладнюється і оцінка реального рівня злочинності щодо учасників кримінального провадження через високу її латентність. Тому дослідження такого виду проблеми є актуальним як з теоретичного, так і з практичного боку.

Аналіз дослідження проблеми. Вагомий внесок у дослідження проблем латентності кримінальних правопорушень, зокрема, латентності кримінальних правопорушень щодо учасників кримінальних проваджень більшою чи меншою мірою внесли вчені-правники В. А. Ахмедов, В. В. Волинець, О. М. Гумін, А. П. Закалюк, І. М. Зубач, С. М. Іншаков, О. М. Литвак, О. Ф. Чередник та ін.

Метою статті є висвітлення особливостей та визначення шляхів розв'язання проблеми зниження латентності злочинності щодо учасників кримінального провадження через встановлення причин та умов її виникнення, а також формулювання на цій основі способів і методів її виявлення.

Виклад основного матеріалу. Латентність істотно перешкоджає як виробленню загальної стратегії боротьби зі злочинністю, так і реальних напрямків діяльності держави з її профілактики. Тому визначення сутності цього явища є надзвичайно важливим на початковому етапі дослідження поставленої проблеми. Латентну злочинність здебільшого позиціонують як незареєстровану уповноваженими органами правоохоронної сфери в державі частину фактичної злочинності [2, с. 171]. Своєю чергою Х. Д. Алікперов та Р. І. Расулов до латентної злочинності відносять кримінальні правопорушення, котрі були вчинені реально, однак не стали відомими уповноваженим особам правоохоронної сфери або ж, хоч і стали їм відомі, проте були приховані від реєстрації [1, с. 14].

В кримінологічній науці найчастіше трапляються наукові позиції щодо поділу латентної злочинності на природну і штучну. Штучна латентність зумовлена негативними проявами в діяльності правоохоронних органів у формі приховування кримінальних правопорушень відповідними уповноваженими на ведення кримінального провадження суб'єктами. Водночас приховування реальних кримінальних правопорушень може бути різним за своєю формою. Так, до найбільш поширених форм приховування кримінальних правопорушень можна віднести такі: безпричинна і безпідставна відмова від прийняття заяви про скоєне кримінальне правопорушення; прийняття заяви з наступним її знищенням і відповідно невжиттям заходів щодо реєстрації кримінального правопорушення та початку кримінального провадження з проведення досудового розслідування; необґрунтована відмова у відкритті кримінального провадження; необґрунтоване закриття кримінального провадження, яке поєднується у окремих випадках з безповоротною втратою доказової інформації. Сутність же природної латентності проявляється в тому, що про скоєні кримінальні правопорушення, вірогідно, знають лише самі правопорушники та причетні до вчинення кримінального правопорушення особи. Була висловлена також наукова позиція про те, що природна латентність ґрунтується на природному прагненні практично кожного суб'єкта кримінального правопорушення приховати скоєне ним кримінальне протиправне діяння і намагання ухилитися від кримінальної відповідальності [8, с. 54–60].

Не буде зайвим наголосити, що до так званої природної латентності злочинності відносять види кримінальних правопорушень, якими заподіяно шкоди конкретній особі та про які потерпілі з різноманітних причин не повідомили уповноважені органи правоохоронної сфери. Підтримуємо позицію, що зазвичай в основі такої пасивності лежить або страх помсти з боку правопорушників, або ж зневіра в зможу правоохоронних органів відновити справедливість і притягнути до відповідальності винних [2, с. 173; 3, с. 88]. Водночас, професор А. П. Закалюк слушно висловлює думку, що такий поділ не охоплює всі можливі причини та механізми латентизації кримінальних правопорушень. Зокрема, вчений пропонує дещо інший спосіб класифікації латентних кримінальних правопорушень в залежності від причин і механізмів їхньої латентизації. За запропонованим А. П. Зака-

люком поділом, усі латентні кримінальні правопорушення відповідно до вказаних підстав (причини і механізми набуття латентності) поділяються на шість основних груп: 1) кримінальні протиправні прояви, які з низки причин (вчинення з необережності, правова некомпетентність тощо) помилково не сприймаються як передбачені Кримінальним кодексом України кримінально карані діяння; 2) кримінальні правопорушення, про які потерпілі з різних мотивів не повідомляють компетентним органам сфери правоохоронної діяльності; 3) кримінальні правопорушення, в яких немає персоніфікованого потерпілого як учасника провадження, зацікавленого повідомляти про їхнє вчинення (посягання на державні, загальносуспільні об'єкти та відносини); 4) кримінальні правопорушення, про факт вчинення яких відомо обмеженому колу осіб або лише їх виконавцям, які через вжиття ними спеціальних заходів щодо непоширення відомостей про згадані кримінально протиправні діяння або ж через незацікавлення у цьому потерпілих, повідомлення про такі кримінальні правопорушення не надходять до уповноважених органів; 5) кримінальні правопорушення, інформація про які відома правоохоронним органам, однак вони (помилково або ж свідомо) не оцінені ними у встановленій кримінальній процесуальній процедурі як кримінальні протиправні діяння, а тому й не обліковані (тут мовиться про так звані приховані кримінальні правопорушення; б) кримінальні правопорушення, стосовно яких прийнято необґрунтоване процесуальне рішення щодо відсутності події кримінального правопорушення або ж відсутності складу злочину кримінального правопорушення [4, с. 178].

Якщо звернути увагу на причини латентності кримінальних правопорушень, скоєних щодо учасників кримінального провадження, то слід наголосити, що вони дуже відрізняються від причин латентності інших видів кримінальних правопорушень. Зокрема, виникнення причин та умов високої латентності кримінальних правопорушень завжди пов'язують з настанням певних обставин: безпосередньо пов'язаних з характеристикою кримінально протиправного посягання і поведінкою його суб'єкта (напр., низький ступінь очевидності вчиненого діяння, ретельна діяльність винного щодо приховування кримінально протиправного посягання тощо); пов'язаних з поведінкою окремих учасників кримінального провадження (потерпілих, свідків, очевидців), котрі з власних мотивів не повідомляють уповноваженим органам у сфері правоохоронної діяльності про скоєні кримінальні правопорушення; пов'язані безпосередньо з діями уповноважених органів у сфері правоохоронної діяльності, зокрема, відсутність належної реакції з їх боку на виявлену інформацію про вчинення кримінального правопорушення, порушення встановленого порядку ведення статистичного обліку скоєних кримінальних правопорушень, свідоме приховування від обліку скоєних кримінальних протиправних посягань (зазвичай наявна корупційна складова частина), помилкова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення як, наприклад, адміністративного правопорушення чи дисциплінарного проступку; низька кваліфікація працівників правоохоронних органів, недовіра населення до їхніх можливостей тощо [5, с. 427; 8, с. 54–60].

Вважаємо також за необхідне визнати слушною наукову позицію В.А. Ахмедова з приводу питання пізнаваності латентної злочинності як основної методологічної проблеми, яка виникає в процесі дослідження латентної злочинності. Вчений стверджує, що непізнаваною латентна злочинність є саме тому, що інформацію про неї приховують зацікавлені особи. Однак, як відомо, кримінального правопорушення без слідів не буває в принципі, а тому про кожне скоєне кримінальне правопорушення комусь та відомо (напр., суб'єкту, який його скоїв, потерпілому, очевидцям). Однак латентним кримінальне правопорушення є лише тому, що інформація про його скоєння не отримана правоохоронними органами, а якщо й отримана, то не належним чином ними оцінена. Таким чином, правоохоронній системі залишається не відомим латентне кримінальне правопорушення, оскільки з певних причин (об'єктивних чи суб'єктивних) не спрацювали закріплені в законодавстві способи передачі чи отримання доказової інформації. Тому видається правильним висновок, що латентна злочинність, в принципі, пізнавана, а проблема її пізнання полягає в розробці відповідних методик, які дозволили б з максимальною точністю пізнати її масштаби, структуру, динаміку та інші характеристики цього явища [2, с. 172].

Щодо способів виявлення латентної злочинності, зокрема у сфері кримінально протиправних посягань на учасників кримінальних проваджень, низка науковців пропонує застосовувати специфічні для цього методи. Такими методами встановлення фактичної та латентної злочинності вважають: статистичні, соціологічні, логічні, економічні, історичні, політологічні, вибіркового спостережень тощо. Так, В. Ф. Оболенцев стверджує, що відповідно до статистичної теорії дослідження фактичної і латентної злочинності цілком можливо шляхом аналізу певної кількості кримінальних правопорушень як репрезентативної вибірки за умови додержання певних правил чи вимог [6, с. 12]. Ще одним методом виявлення латентних кримінальних правопорушень вчені В. А. Ахмедов та В. І. Поклад вважають проведення аналізу документів: вивчення рішень щодо відмови внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань, скарг громадян у різні органи щодо вчинення корупційних чи інших службових кримінальних правопорушень, матеріалів щодо зазначених кримінальних правопорушень, провадження за якими закриті з різних підстав, задокументованих телефонних повідомлень про скоєні кримінальні правопорушення (зокрема, “гарячих ліній” НАБУ, БЕБ, МВС, СБУ, Генеральної прокуратури, а також урядових – стосовно запобігання і протидії корупції з повідомленнями про корупцію), матеріалів службових розслідувань за фактами приховування кримінальних правопорушень від реєстрації тощо. Однак, як доречно зауважує В. І. Поклад, метод вивчення документів є ефективним, коли йдеться про так звану штучну латентність, коли відомості про такі кримінальні правопорушення все ж дійшли до відома правоохоронних органів, але з тих чи інших причин їх не було зареєстровано [7, с. 23; 8, с. 54–60].

Не зайвим буде також зосередити увагу на проблемі несвоєчасного обліку кримінальних правопорушень, що своєю чергою породжує штучну латентність та низку негативних наслідків: втрачаються сліди кримінальних правопорушень; особи, які вчинили зазначені кримінальні правопорушення, мають можливість продовжувати свою кримінально протиправну діяльність; не відшкодовується завдана внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Наявність латентної злочинності створює в певному мікросередовищі психологічну обстановку безкарності за скоєння суспільно небезпечних діянь, що своєю чергою заохочує осіб, що скоїли кримінальні правопорушення, продовжувати свою кримінально протиправну діяльність. Тому слушним вважаємо запропонований один із результативних методів виявлення латентної злочинності – метод експертних оцінок через опитування певного виду фахівців, які добре ознайомлені з відповідним питанням [8, с. 60]. Опитуваними з названих питань фахівцями можуть виступати, наприклад, працівники правоохоронних органів, представники громадських правозахисних організацій, науковці, які володіють відповідним рівнем знань та досвідом, журналісти, яким можуть бути відомі незареєстровані факти вчинення даного виду кримінальних правопорушень [2, с. 173]. Загалом це можливість дати обґрунтовану оцінку справжніх показників злочинності, усунути її латентність. Також важливо, щоб такі опитування охоплювали різні регіони, експертів різного віку, а оцінки різного роду експертів зіставляли та аналізували. Окрім цього, опитувані експерти можуть володіти додатковою інформацією про кримінальні правопорушення із різних джерел. Наприклад, як зазначає В. В. Сухонос, доволі часто трапляються ситуації, коли злочинці без протоколу і свідків надають слідчому цінну інформацію про корупційну діяльність [9, с. 47]. Однак, як слушно зауважує С. М. Храмов, проблема використання запропонованого методу полягає в тому, щоб знайти достатньо кваліфікованих експертів, здатних надати оцінку, правильність якої може бути підтверджена лише через певний проміжок часу [10, с. 75]. Слід також підтримати позицію, що вивчення громадської думки з різних питань може мати дві мети: по-перше, моніторинг громадської свідомості; по-друге, вивчення реальних явищ соціального життя через відображення їх у свідомості мас. Адже одним з аспектів кримінальної протиправності латентної злочинності є породжуваний нею страх, тривога, втрата громадянами відчуття безпеки. Це породжує зневіру в спроможності правоохоронної та судової систем у державі, зневіру в офіційну інформацію ЗМІ, оскільки громадяни вважають, що держава недостатньо ефективно бореться зі злочинністю. З другого боку, така зневіра породжує відчуття безкарності та обов’язково підштовхуватиме окремих громадян до скоєння кримінальних

правопорушень, в т. ч. щодо учасників кримінальних проваджень. Тому слушною вважаємо позицію, що громадська думка про злочинність, зокрема злочинність латентну, дає можливість розкрити та вирішити низку соціальних проблем суспільства. Водночас цінність вивчення громадської думки про латентну злочинність вирішенням лише соціальних не обмежується, адже стосовно деяких видів кримінальних правопорушень (зокрема, вважаємо, що й кримінальних правопорушень щодо учасників кримінального провадження) громадська думка може бути достатньо об'єктивним джерелом інформації про рівень латентності [2, с. 118]. Це має особливе значення сьогодні, в період оголошеного воєнного стану в Україні, коли агресор ведене не тільки повномасштабні бойові дії проти нашої держави, але й пропагандистську війну, в т. ч. у сфері досліджуваної проблематики.

Висновки. На основі вищесказаного слід констатувати, що латентність кримінальних правопорушень, які скоюються щодо учасників кримінального провадження, кардинально відмінна від латентності інших видів кримінальних правопорушень, якщо брати до уваги насамперед її причини. Так, причинами латентності більшості кримінальних правопорушень щодо учасників кримінальних проваджень є насамперед скритість (неочевидність) зазначених діянь. Тоді як кримінальні протиправні діяння, спрямовані насамперед проти учасників кримінальних проваджень, які в силу своїх повноважень ведуть кримінальний процес, то вони здебільшого належно розслідуються і розглядаються відповідно до встановленої кримінальної процесуальної процедури. Водночас все ж непоодинокими є випадки, коли потенційний суб'єкт (слідчий, дізнавач, оперативний працівник, прокурор, суддя) скоює кримінальне правопорушення щодо інших учасників кримінального провадження, і водночас в силу своїх повноважень, високої професійної компетенції (а інколи й статусу) має змогу досить ефективно його приховати. Непоодинокі також випадки необґрунтованих відмов від облікування такого виду кримінальних правопорушень через відсутність належної реакції з боку слідчого чи прокурора на повідомлення про такого виду кримінально протиправні діяння. Проте слід також наголосити, що більшість повідомлень осіб про вчинені щодо них кримінальні правопорушення, зокрема, у вигляді незаконного затримання, у вигляді примушування до дачі показань тощо, з незрозумілих причин оминають встановлену КПК України процедуру кримінального провадження шляхом винесення рішень про залишення цих повідомлень без розгляду або ж через притягнення винних у вчиненні таких правопорушень лише до дисциплінарної відповідальності. Тут, на жаль, слід погодитись з висловленою раніше позицією про дію так званого принципу корпоративної солідарності [2, с. 174] в середовищі суддів та представників правоохоронної сфери. Водночас слід наголосити, що оскільки переважна більшість латентних кримінальних правопорушень в аналізованій сфері є впізнаваними, то на сьогодні особливо важливим є розроблення ефективної системи заходів та методів запобігання (профілактики) латентної злочинності щодо усіх без винятку учасників кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аликперов Д. Понятие и причины латентной преступности / Х. Д. Аликперов, Р. И. Расулов; Науч.-метод. совет при прокуратуре АзССР; Бакинская спец. сред. школа милиции им. Н. К. Ризаева МВД СССР. Баку, 1989. 39 с.
2. Ахмедов В. А. Латентність злочинів проти правосуддя: умови та причини виникнення, методи виявлення// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник "Повітряне і космічне право". № 4 (49). 2018. С. 170–175.
3. Литвак О. М. Державний контроль за злочинністю: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / О. М. Литвак. Х., 2001. 377 с.
4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк. К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2007; Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
5. Гумін О. М. Поняття латентної злочинності та напрями її профілактики / О. М. Гумін, М. Зубач // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2015. № 824. С. 424–429.

Причини та умови латентності окремих кримінальних правопорушень, які скоюються щодо учасників...

6. Оболенцев В. Ф. Актуальні проблеми латентної злочинності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / В. Ф. Оболенцев. Харків, 2001. 18 с.
7. Поклад В. І. Методологія та методика вивчення латентної злочинності: навч. посібник / В. І. Поклад; МВС України; Луган. держ. ун-т внутр. справ. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. 48 с.
8. Ахмедов В. А. Протидія злочинам проти правосуддя за кримінальним законодавством Азербайджанської Республіки та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 / Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 433 с.
9. Сухонос В. В. Правові заходи протидії корупції в Україні в сучасних умовах: науковотеоретичні аспекти: монографія / В. В. Сухонос. Суми: Університетська книга, 2015. 74 с.
10. Храмов С. М. Латентная преступность: методология познания и основные направления противодействия: монография / С. М. Храмов; Брест. гос. ун-т имени А. С. Пушкина. Брест: БрГУ, 2010. 169 с.

REFERENCES

1. Alykperov D. *Poniatye u prychnyny latentnoi prestupnosti* / Kh. D. Alykperov, R. Y. Rasulov; Nauch.-metod. sovet pry prokurature AzSSR; Bakynskaia spets. sred. shkola mylytssy um. N. K. Ryzayeva MVD SSSR. Baku, 1989. 39 p. [in Russian].
2. Akhmedov V. A. *Latentnist zlochyniv proty pravosuddia: umovy ta prychnyny vynykennia, metody vyivlennia* // Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Yurydychnyi visnyk "Povitriane i kosmichne pravo". No. 4 (49). 2018. P. 170–175 [in Ukrainian].
3. Lytvak O. M. *Derzhavnyi kontrol za zlochynnistiu*: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.08 / O. M. Lytvak. Kh., 2001. 377 p. [in Ukrainian].
4. Zakaliuk A. P. *Kurs suchasnoi ukrainskoi kryminolohii: teoriia i praktyka*: u 3 kn. / A. P. Zakaliuk. K.: Vyd. Dim "In Yure", 2007; Kn. 1: Teoretychni zasady ta istoriia ukrainskoi kryminolohichnoi nauky. 424 p. [in Ukrainian].
5. Humin O. M. *Poniattia latentnoi zlochynnosti ta napriamy yii profilaktyky* / O. M. Humin, M. Zubach // Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Yurydychni nauky. 2015. No. 824. P. 424–429 [in Ukrainian].
6. Obolentsev V. F. *Aktualni problemy latentnoi zlochynnosti*: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.08 / V. F. Obolentsev. Kharkiv, 2001. 18 p. [in Ukrainian].
7. Poklad V. I. *Metodolohiia ta metodyka vyvchennia latentnoi zlochynnosti*: navch. posibnyk / V. I. Poklad; MVS Ukrainy; Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav. Luhansk: RVV LDUVS, 2007. 48 p. [in Ukrainian].
8. Akhmedov V. A. *Protydiia zlochynam proty pravosuddia za kryminalnym zakonodavstvom Azerbaidzhanskoi Respubliki ta Ukrainy*: dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.08 / Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koreskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2021. 433 p. [in Ukrainian].
9. Sukhonos V. V. *Pravovi zakhody protydii koruptsii v Ukraini v suchasnykh umovakh: naukovoteoretychni aspekty*: monohrafiia / V. V. Sukhonos. Sumy: Universytetska knyha, 2015. 74 p.
10. Khramov S. M. *Latentnaia prestupnost: metodolohiia poznanyia y osnovnye napravleniia protyvo-deistviia*: monohrafiia / S. M. Khramov; Brest. hos. un-t ymeny A. S. Pushkina. Brest: BrHU, 2010. 169 p. [in Ukrainian].

Дата надходження: 11.07.2023 р.

**REASONS AND CONDITIONS OF LATENCY OF CERTAIN CRIMINAL OFFENSES,
WHICH ARE COMMITTED AGAINST PARTICIPANTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS**

The article is devoted to the study of the problem of the latency of criminal offenses committed against participants in criminal proceedings, as one of the elements of assessing the real level of crime in the sphere of justice and, in particular, in the sphere of criminal proceedings. Based on the analysis of scientific positions on the definition and main signs of latency, expressed by a number of scientists in the field of criminology, material and procedural law, it was established the presence of a whole set of prerequisites for ascertaining a high level of latency of crime in relation to participants in criminal proceedings. With the help of general scientific methods of cognition, the objective patterns of the latency of certain types of criminal offenses in the analyzed area have been clarified, and effective mechanisms for overcoming the latency of criminal offenses committed against participants in criminal proceedings have been proposed through the identification of a complex of prerequisites for a high level of latency of crimes in this area. In this regard, a system of mechanisms for the detection of this type of criminal offenses has been formulated through the conditional separation of uncognizable latent criminality from cognizable criminality, since the vast majority of latent criminal offenses committed against participants in criminal proceedings are covered by the concept of cognizable criminality, which undoubtedly has practical significance for the development systems of crime prevention measures in this area.

Keywords: latency of criminal offenses; participants in criminal proceedings; latency of criminal offenses against participants in criminal proceedings.